

Hoofdstuk 1: onderzoeksvraag en opbrengstverwachting

We zijn op school momenteel bezig om het technisch leesniveau op een hoger plan te brengen. Zo gaan we na de zomervakantie starten met de 'Bieb in school'. Dit betekent dat we op onze school een bibliotheek krijgen met boekencollecties vanuit de bibliotheek en een digitaal uitleensysteem.

Samen met een andere collega ben ik gestart met de cursus 'Open Boek' (ontwikkeld door Jos Walta) die ons klaarstoomt om leescoördinator te worden van onze school. Deze cursus bestaat uit een viertal bijeenkomsten die worden verzorgd door mevrouw Vehof, mevrouw Mooij en mevrouw Teesink. Doel van deze cursus is om te werken aan de leesbevordering binnen school met als hoofddoel ervoor zorgen dat kinderen opgroeien tot enthousiaste lezers.

In mijn stamgroep ben ik nog zoekende naar een manier om meer aandacht te besteden aan wereldoriëntatie. Tijdens de projecten zijn we hier volop mee bezig maar de tussenliggende periodes staat het toch op een wat lager pitje. Nu wil ik hier meer aandacht aan gaan besteden door technisch lezen te koppelen aan wereldoriëntatie. Ik verwacht hiermee de leesmotivatie van kinderen te verhogen en gelijk meer inhoud en vorm te geven aan wereldoriëntatie.

Onderzoeksvraag

Hoe kan binnen mijn stamgroep het technisch lezen integreren in wereldoriëntatie?

Deelvragen

Wat is de beginsituatie in mijn stamgroep?

Wat zegt de (jenaplan)literatuur hierover?

Hoe kunnen we een doorgaande lijn creëren?

Welke functie kan de 'Bieb in school' hierin hebben?

Hoe kunnen we de computer hierbij inzetten?

Deze deelvragen zal ik gedurende dit onderzoek beantwoorden en zal me uiteindelijk brengen bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

Hoofdstuk 2: beginsituatie

Dit schooljaar werk ik fulltime in groep 3 / 4. Voor het eerst een eigen groep op een jenaplanschool, waarin ik veel van wat ik heb geleerd tijdens de opleiding al kan toepassen en nieuwe ideeën kan uitproberen.

Omdat wereldoriëntatie het hart is van het jenaplanonderwijs vind ik het belangrijk dat ik mij daar als stamgroepleider bewust van ben en dit zoveel mogelijk integreer in het onderwijs. Ik besteed in mijn groep veel aandacht aan het pedagogisch klimaat. Dit zie ik ook als onderdeel van wereldoriëntatie. Het vergaren / delen van kennis m.b.t. het kennismaken met de wereld is iets waar ik nog meer uit zou kunnen halen. Tijdens projecten zijn we hier wel volop mee bezig maar in de tussenliggende weken wordt hier minder expliciet aandacht aan besteed.

Wereldoriëntatie komt duidelijk naar voren tijdens de verslagkringen die de kinderen allemaal een keer per jaar verzorgen. Ze kiezen hiervoor zelf een onderwerp uit en gaan op zoek naar materiaal/informatie om vervolgens de bevindingen aan ons te presenteren. Ik stimuleer de kinderen hierbij om zelf ook op zoek te gaan naar informatie over onderdelen waar ze nog niet veel vanaf weten. Op die manier krijgt het meer (leer)inhoud voor zowel het kind dat de verslagkring voorbereidt als voor de andere kinderen in de groep. Ik vraag mij wel af of de manier waarop dat in groep 3 / 4 wordt vorm gegeven het maximale leerrendement oplevert als je kijkt naar wereldoriëntatie.

Elke week werken we met begrijpend lezen aan actuele teksten van Nieuwsbegrip. Ik merk dat dit voor kinderen erg interessant is. De teksten lopen sterk uiteen qua inhoud maar hebben allemaal samenhang met de oriëntatie op de wereld. Ik merk ook dat kinderen dit motiveert om dieper op een onderwerp in te gaan tijdens gesprekken of verwerkingsopdrachten. Zo hadden we laatst een tekst over het overlijden Dick Bruna en zijn wereldberoemde personage Nijntje. Een collega had enkele boeken over Nijntje die we mochten lenen en ik had aangegeven dat kinderen zelf ook materiaal mochten meenemen. De dag erna kwamen kinderen met van alles aanzetten rondom Nijntje. We hebben toen spontaan een uitstaltafel gemaakt en de kinderen smulden van de boekjes.

Ik merk dus zeker in mijn stamgroep dat kinderen interesse hebben in de wereld om hen heen. De rol van mij als stamgroepleider is om de kinderen kennis te laten maken met verschillende onderwerpen en eventueel suggesties geven wat ze ermee kunnen doen en hoe ze dat kunnen doen. Kinderen zijn dan vaak zelf gemotiveerd genoeg om ermee aan de slag te gaan. Dit is ook wat ik wil bereiken door technisch lezen en wereldoriëntatie te koppelen.

Hoofdstuk 3: theoretisch onderzoek algemeen

In het boek 'Open Boek' van Jos Walta komt de koppeling tussen het technisch lezen en wereldoriëntatie ruimschoots aan bod. Een van de manieren waarop dit kan worden vormgegeven is het (laten) voorbereiden van mondelinge en schriftelijke presentaties. Nu is het in mijn stamgroep zo dat kinderen eerst een onderwerp kiezen, daarbij informatie verzamelen en het dan aan de groep presenteren. Bij Jos Walta begint de voorbereiding van een presentatie bij de boekkeuze, daarna komt het selecteren van deelonderwerpen, kinderen gaan op zoek naar antwoorden en beeldmateriaal en presenteren de bevindingen. Belangrijkste doel hierbij is het overdragen van kennis.

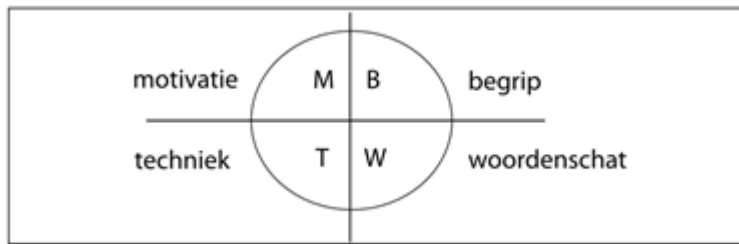
Jos Walta omschrijft hoe deze manier van werken kan worden geïntroduceerd door het voorbereiden van een lessenserie van vijf lessen. Zie voor meer informatie het literatuurblad.

Een andere bron die ik heb geraadpleegd is de handleiding van Veilig Leren Lezen, kern 9. Tijdens deze kern staat het ontdekkend leren centraal. Er wordt een suggestie gegeven om kinderen leervragen te laten stellen en zelf op zoek te gaan naar het antwoord. Deze onderzoeken kunnen vervolgens worden gebundeld in een weetboek. Dit idee spreekt me erg aan, vooral omdat we dan aan de slag zouden gaan om iets 'tastbaars' te maken, waar kinderen ook weer lekker in kunnen lezen. Ook doet dit denk ik ook recht aan de energie die kinderen steken in een onderzoek. Er wordt op deze manier iets mee gedaan.

Hoofdstuk 4: theoretisch onderzoek jenaplan

In het artikel van Bea Pompert wordt dieper ingegaan op het inrichten van ontwikkelingsgericht leesonderwijs. Wat ik hier uit haal voor mijn onderzoek is om teksten / boeken te selecteren die kinderen aanspreekt, wat ze motiveert om ermee aan de slag te gaan. De leesmotivatie kan ook voortkomen uit (onderzoeks)vragen van kinderen. Een goede lezer kan antwoorden vinden op vragen, inhouden verkennen die er toe doen. Voor mij als stamgroepleider is het taak om meer samenhang te creëren tussen activiteiten en leerinhouden.

Bea Pompert maakt aan hand van een vierveldenmodel zichtbaar welke aspecten een rol spelen bij de ontwikkeling van een goede leeshouding en leesvaardigheid van kinderen.

Dit model kan worden gebruikt om activiteiten in te richten en te begeleiden. Het is daarbij van belang dat er verbindingen tot stand komen tussen de vier velden.

Kees Both heeft een twee artikelen geschreven voor Mensenkinderen over het studierend lezen bij wereldoriëntatie. Net als Bea Pompert geeft hij ook het belang aan van leesmotivatie bij kinderen. Hij stelt dat kinderen actief gaan lezen, als ze dat zelf willen (leesplezier of iets willen leren). Bij de koppeling met wereldoriëntatie is het stellen van vragen een krachtig instrument. Je kunt kinderen niet met een vraag op pad sturen om een antwoord te zoeken op een eigen gestelde leervraag. De leesvaardigheden moeten worden ingeschoold als instrumenten voor het denken (strategisch lezen).

Hiervoor is een instructiemodel ontwikkeld bestaande uit drie fasen:

- demonstratie of modelgedrag door de groepsleid(st)er
- door groepsleid(st)er en kinderen samen een tekst lezen en 'bewerken'
- door het kind onafhankelijk een tekst lezen en 'bewerken'.

Er is een model ontwikkeld dat kan worden gebruikt om stap voor stap op zoek te gaan naar antwoorden op leervragen. Dit is het zogenaamde EXIT-model.

EXIT-model: Extending Interaction with Text	
<i>Proces-stappen</i>	<i>Vragen</i>
1. Activeren van voorkennis	1. Wat weet ik al over dit onderwerp?
2. Bepalen van de doelen	2. Wat moet ik uitzoeken en wat wil ik met de informatie doen?
3. Zoeken van informatie	3. Waar en hoe kan ik deze informatie vinden?
4. Kiezen passende aanpak	4. Hoe moet ik deze informatie gebruiken om te krijgen wat ik nodig heb?
5. Lezen/bestuderen van de tekst	5. Wat kan ik doen om deze tekst beter te begrijpen?
6. Vaststellen wat ik (niet) begrijp	6. Wat kan ik doen als er stukken zijn die ik niet begrijp?
7. Verslag maken	7. Welke aantekeningen zal ik over deze informatie maken?
8. Evalueren informatie	8. Welke stukjes informatie moet ik geloven en over welke moet ik twijfels houden?
9. Helpen van het geheugen	9. Hoe kan ik mezelf helpen om de belangrijke stukken informatie te onthouden?
10. Communiceren van de informatie	10. Hoe moet anderen hierover informeren?

Hoofdstuk 5: wat zie je van de theoretische benadering uit de literatuur terug in de eigen school/stamgroepwerkelijkheid

In de bovenbouwgroepen werken kinderen vaker aan projecten. Hierbij maken ze ook gebruik van verschillende bronnen. In de middenbouw merk ik dat de interesse er is bij kinderen om meer te weten te komen over de wereld. Ze willen ook graag leren om een PowerPoint te maken. Veel verder dan het zoeken van plaatjes komen ze echter niet. Ze hebben hulp nodig om daadwerkelijk op zoek te gaan naar relevante informatie over onderwerpen.

In het boek van Jos Walta komen de mondelinge en schriftelijke presentaties ruimschoots aan bod. Bij ons op school verzorgen de kinderen vanaf groep 3 elk schooljaar zowel een verslagkring als een boekenkring. Bij de verslagkring vertellen de kinderen vaak iets over een zelf gekozen onderwerp, bijvoorbeeld een hobby of huisdier. Ik merk dat er soms nog weinig diepgang in zit. Ik reken kinderen daar in groep 3 / 4 niet op af. Op die leeftijd kijk ik meer naar hoe een kind voor de groep staat, kan het kind stukjes uit het hoofd vertellen, is het kind goed verstaanbaar e.d. Eigenlijk de basisvaardigheden van het presenteren.

In een vorig onderzoek (vrije-tekst) ben ik bezig geweest om kinderen te stimuleren teksten te schrijven, deze samen door te nemen (letten op inhoud, zinsbouw, spelling e.d.) en deze vervolgens te bundelen in een map. Ik merkte dat dit kinderen motiveerde om actief aan de slag te gaan met het schrijven van teksten. Ook pakken kinderen nu nog regelmatig die map om de door kinderen geschreven teksten te lezen. Het lijkt mij mooi om iets dergelijks ook te creëren om 'onderzoeken' van kinderen te bundelen.

Hoofdstuk 6: wat kan ik verbeteren/veranderen

Er zijn meerdere zaken die ik graag aan wil pakken. Wereldoriëntatie is het hart van het onderwijs binnen een Jenaplanschool en hier wil ik meer uithalen. Nu wordt er zeker aandacht besteed aan wereldoriënterende onderwerpen maar nog niet zoveel en zo uitgebreid als dat ik zou willen. Tijdens het werken aan de schoolbrede projecten duiken we met de groep helemaal in het onderwerp dat vaak is vormgegeven middels de storyline-approach of het thematisch werken. In mijn stamgroep heb ik zelf ook een aantal projecten opgestart. Tijdens deze projecten probeer ik bewust expliciet aandacht te besteden aan wereldoriëntatie.

In eerdere onderzoeken ben ik bezig geweest met de motivatie voor kinderen om te leren gekoppeld aan eigenaarschap. Dit wil ik nu ook toepassen op het gebied van wereldoriëntatie met als achterliggende gedachte het verhogen van de leesmotivatie. Wat willen kinderen zelf leren? Wat weten ze al? Welke leervragen kunnen ze stellen? Hoe kunnen ze antwoorden vinden op deze vragen? Hoe leggen we dit vast? Hoe kan de rest van de groep profiteren van datgene dat is geleerd? Ik denk dat dit een waardevolle bron is voor kinderen om te leren en aansluit bij de visie van het Jenaplanconcept.

Hoofdstuk 7: plan van aanpak

Waar ik me nu op wil richten is het stellen van leervragen door kinderen en hoe ze hier vervolgens antwoord op kunnen krijgen. Ik wil hierbij gebruik maken van het EXIT-model. Kees Both beschrijft in de gelezen tekst een instructiemodel over hoe je leesvaardigheden als instrumenten voor het denken kunt oefenen met kinderen. Bij dit model zit een concrete beschrijving van hoe een dergelijke demonstratieles eruit kan zien.

Dit wil ik gebruiken om samen met kinderen op zoek te gaan naar antwoord op een leervraag. Door dit te modelen hoop ik dat kinderen een beeld krijgen en ervaren hoe deze aanpak in z'n werk gaat.

Vervolgens kunnen de kinderen zelf leervragen stellen. Ik wil ervoor zorgen dat ik voldoende informatieboeken in de klas heb, zodat in ieder geval elk kind met een boek aan de slag zou kunnen gaan. Mochten kinderen met onderzoeksvragen komen waar we geen passend boek bij hebben, dan wil ik websites selecteren waar kinderen online op zoek kunnen gaan naar antwoorden.

Ik wil de kinderen ruimschoots de tijd geven om hiermee aan de slag te gaan. Daarom laat ik een week het werkuur vervallen en hebben de kinderen dan de tijd om aan de slag te gaan met eigen leervragen. Ook tijdens de blokuren en het vrij lezen kunnen kinderen op zoek naar antwoorden op leervragen.

Tijdens deze momenten wil ik, in overleg met de bovenbouwcollega's, enkele bovenbouwkinderen te vragen als expert om eventueel hulp te bieden aan kinderen. Op deze manier kunnen kinderen die hulp nodig hebben, snel worden geholpen en heb ik meer mijn handen vrij om het proces te overzien, te observeren en hulp te bieden waar nodig. Ook voor de bovenbouwkinderen is het waardevol om te worden betrokken bij dit proces. Zij hebben immers al ervaring met het stellen van leervragen en op zoek te gaan naar antwoorden hierop. Vooraf krijgen ze van mij een instructie over de werkaanpak die de kinderen krijgen aangeleerd, zodat ze kinderen ook richter kunnen helpen.

Vervolgens mogen kinderen zelf een manier kiezen hoe ze deze leervraag met de gevonden antwoorden willen presenteren aan de groep (*zie bijlage 1*). Elk kind heeft zijn/haar eigen leerstijl dus ik wil kinderen ook op een manier laten presenteren die bij hem/haar past. Wellicht brengt dit kinderen ook op ideeën voor het presenteren van de verslagkring.

Naar aanleiding van een opdracht van het ritmisch weekplan heb ik het nu zo aangepast dat we elke dag een evaluatiekring hebben. Wanneer kinderen klaar zijn met het voorbereiden van de presentatie kunnen ze dit presenteren tijdens een evaluatiekring. Ik vraag ze wel om dit vooraf bij mij te melden (mag dezelfde dag zijn), zodat ik rekening kan houden met de duur van de evaluatiekring.

Praktische uitwerking (a.h.v. literatuur Kees Both, zie literatuurbladen).

Demonstratie

De expert, i.c. de groepsleid(st)er, doet voor hoe hij/zij het probleem aanpakt: 'Wat weet ik al?' 'Wat wil ik weten?' 'Welke vragen heb ik?' 'Waar en hoe kan ik te weten komen wat ik wil weten?' etc. Dit kan met een hele groep of met een kleinere groep kinderen. Hardop denken is hierbij een goede vorm.

We werken rondom het thema planeten. Dit wil ik ook als uitgangspunt nemen voor de demonstratieles. Ik vul hiervoor het schema in (zie bijlage).

Gezamenlijke activiteit

Expert en kinderen pakken samen het probleem aan. De expert kan eerst de moeilijker onderdelen doen. De expert kan hier, onder goede voorwaarden, ook een ouder zijn of een deskundig kind (een vorm van 'tutorschap' bij lezen in tweetallen), waarbij inscholing van de experts essentieel is.

De leerkracht (of andere expert) trekt zich geleidelijk terug, maar is wel in de buurt voor als er problemen komen.

We zijn in de groep ook druk bezig met moestuintjes. Hierbij hebben we een informatieboekje, waar ik een tekst uit wil kopiëren voor alle kinderen om vervolgens mee aan de slag te gaan. Het schema (zie bijlage 2) vul ik samen met de kinderen in.

Ondersteunde activiteit

De kind onderneemt de activiteit zelfstandig, maar kan steeds terugvallen op de expert. In de praktijk blijkt dit een essentiële tussenfase te zijn, die maar al te vaak overgeslagen wordt. De kinderen worden vaak te snel 'aan hun lot overgelaten'. Hier kunnen kinderen heel praktisch ondersteund worden, door specifieke maatregelen (vragen om verheldering van delen van een tekst, vragen laten stellen over de tekst, laten onderstrepen kernwoorden, terugvertellen, hulpschema's aanbieden, vragen naar wat je van de tekst verwacht, etc.). Met name kinderen die moeite hebben met het begrijpen van de tekst kunnen baat hebben bij het expliciet maken van deze activiteiten, door ze voor hen op grote kaarten te schrijven en op te hangen:

Voorspellen: wat denk je in deze tekst te vinden?

Verhelderen: hoe kun je de tekst beter begrijpen?

Vragen stellen: welke vragen komen bij je op naar aanleiding van de tekst?

Samenvatten: geef de informatie in de tekst weer in enkele zinnen.

Vanuit de bovenbouw heb ik enkele kinderen gevraagd om als expert hulp te bieden. Ze hebben vooraf van mij instructie gehad over de werkwijze die de kinderen aangeboden hebben gekregen. Het eerste moment is erop gericht om het schema in te vullen (leervraag formuleren en hier antwoord op krijgen).

Het tweede moment is bedoeld om een presentatie in elkaar te zetten. Ook hiervoor heb ik de bovenbouwkinderen als expert om hulp gevraagd.

Tijdens de evaluatiekringen die elke dag op het programma staan, kunnen de presentaties worden gehouden. De bovenbouwkinderen worden uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn.

Zelfstandige activiteit

Dit kan eerst in kleine groepen, of individueel. Sommige kinderen zijn hier sneller aan toe dan andere.

Het is even afwachten wanneer de kinderen hier aan toe zijn. Ik wil in overleg met mijn bovenbouwcollega's vaste momenten afspreken dat bovenbouwkinderen als expert in de groep aanwezig zijn om kinderen hulp te bieden die dat nodig hebben. Ik verwacht dat met name de groep 3 kinderen deze hulp nog goed kunnen gebruiken (met name tijdens het vinden van informatie). Doel is dat kinderen steeds zelfstandiger een leervraag kunnen stellen en hier antwoord op kunnen vinden in de (digitale) literatuur.

Hoofdstuk 8: evaluatie Beschrijving van uitgevoerd onderzoek en opbrengst. Conclusies. **In beeld brengen d.m.v. film-en of foto's + begeleidend schrijven.**

Hoofdstuk 9: verantwoording:

Leef- werkkwaliteiten

Interpersoonlijk competent:

- Zij kan interactie met de kinderen en tussen de kinderen onderling aangaan.
- Zij zorgt voor een positieve sfeer in de stamgroep, waardoor verkennen van de wereld mogelijk wordt.
- Zij heeft een visie op Jenaplanonderwijs en kan de keuze voor Jenaplan verantwoorden
- Zij toont een open, creatieve en veranderingsgezinde houding aan

Pedagogisch competent:

- Zij geeft aan op welke manier ze bij onderwijs en opvoeding op een Jenaplanschool uit gaat van de verschillen die er tussen kinderen zijn
- Zij heeft kennis en inzicht van de basisprincipes voor het Jenaplanonderwijs
- Zij geeft de betekenis van de basisprincipes in de praktijk van het Jenaplanonderwijs aan.
- Zij verzorgt een “warme” en uitdagende leer- en leefomgeving
- Zij hanteert bewust de stamgroep als heterogene groep als pedagogisch middel

Didactisch competent:

- Zij heeft kennis van de achtergronden en praktische mogelijkheden van de didactische werkvormen binnen het Jenaplanonderwijs
- Zij geeft aan op welke manieren rekening gehouden wordt met verschillen die er tussen kinderen zijn en hoe daarbij wordt aangesloten
- Zij heeft kennis van de verhouding tussen cursussen, wereldoriëntatie, en blokperiode en op welke wijze dat elkaar ondersteunt en aanvult
- Zij beargumenteert waarom wereldoriëntatie binnen Jenaplanonderwijs en centrale plaats inneemt en welke vormen dit binnen de Jenaplanschool aanneemt.
- Zij geeft zelf vorm aan wereldoriëntatie-projecten in de eigen stamgroep, met gebruik van verschillende didactische modellen en toepassingen, waarbij het zelf ontdekken, en het eigen initiatief van de kinderen centraal staan

Organisatorisch competent:

- Zij richt de ruimte voor de stamgroep in in overeenstemming met de Jenaplan uitgangspunten en verantwoordt dit als zodanig
- Zij stelt zich flexibel op en houdt rekening met de inbreng van de kinderen

Competent in het samenwerken met collega's

- Zij werkt samen in kleinere en grotere groepen aan concrete taken, visie-ontwikkeling en de inhoud van het onderwijs in de groep

Competent in reflectie en ontwikkeling:

- Zij reflecteert op regelmatige basis, zowel in de breedte als in de
- Zij is zich bewust van de inspiratie die je bij collega's en bij andere Jenaplanscholen kunt opdoen en handelt ernaar.

Basisprincipes

A Uitspraken over mensen, die gelden voor iedereen in en rond onze school, zowel kinderen als volwassenen:

- Elk mens heeft voor het ontwikkelen van een eigen identiteit persoonlijke relaties nodig met andere mensen, met de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid van natuur en cultuur en met de niet-zintuiglijk waarneembare werkelijkheid.
- Elk mens wordt steeds als totale persoon erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken.
- Elk mens wordt als een cultuurdrager en vernieuwer erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken.

B Uitspraken over een samenleving die recht doet aan menszijn, zoals dat in de eerste 5 uitspraken wordt geschetst.

- Mensen moeten werken aan een samenleving die ruimte en stimulansen biedt voor ieders identiteitsontwikkeling.
- Mensen moeten werken aan een samenleving die respectvol en zorgvuldig aarde en wereldruimte beheert.

C Uitspraken over de school zelf: hoe wij deze organiseren en hoe het onderwijs in onze school naar inhoud en vorm er uit ziet.

- De school is een relatief autonome coöperatieve organisatie van betrokkenen. Zij wordt door de maatschappij beïnvloed en heeft daar zelf ook invloed op.
- In de school wordt de leerstof ontleend zowel aan de leef- en belevingswereld van de kinderen als aan de cultuurgoederen die in de maatschappij als belangrijke middelen worden beschouwd voor de hier geschetste ontwikkeling van persoon en samenleving.
- In de school wordt het onderwijs uitgevoerd in pedagogische situaties en met pedagogische middelen.
- In de school wordt het onderwijs vorm gegeven door een ritmische afwisseling van de basisactiviteiten gesprek, spel, werk en viering.
- In de school vindt overwegend heterogene groepering van kinderen plaats, naar leeftijd en ontwikkelingsniveau, om het leren van en zorgen voor elkaar te stimuleren.
- In de school worden zelfstandig spelen en leren afgewisseld en aangevuld door gestuurd en begeleid spelen en leren. Dit laatste is expliciet gericht op niveauverhoging. In dit alles speelt het initiatief van de kinderen een belangrijke rol.
- In de school neemt wereldoriëntatie een centrale plaats in, met als basis ontdekken, ervaren en onderzoeken.
- In de school worden veranderingen en verbeteringen gezien als een nooit eindigend proces. Dit proces wordt gestuurd door een consequente wisselwerking tussen denken en doen.

Hoofdstuk 12 Bijlagen

Bijlage 1: presentatievormen meervoudige intelligentie

Beeldknap

- laat een zelfgemaakte poster zien
- laat een zelfgemaakte strip zien
- laat een zelfgebouwd schaalmodel zien

Beweegknap

- laat zien hoe je iets maakt
- speel een gebeurtenis na

Mensknop

- werk met interviews
- maak een spelprogramma (bijvoorbeeld een quiz)

Muzieknop

- laat een zelfgeschreven lied horen
- vertel je verhaal als een rap

Natuurknop

- voer een experiment uit
- vertel en laat iets zien van je observaties

Rekenknop

- geef een powerpoint presentatie
- maak een tijdlijn

Taalknop

- draag een gedicht / verhaal voor
- houd een spreekbeurt (verslagkring)

Zelfknop

- vertel hoe je antwoorden hebt gevonden op de leervraag
- laat een zelfgemaakt schilderij zien